

Innehållet i veckans Nyhetsbrev

- Norden på väg mot *tredje generationens regionpolitik*
 - Kultur kan göra skillnad! – kulturens ställning undersöktes i svenska kommuner
 - Är glesbygden broms eller resurs för utvecklingen? – YTR:s nätkolumn
 - Landsbygdsföretagandet allt mer mångsidigare – Eero Uusitalo i tidningsledaren för Landsbygd Plus
 - ”Samerna märker inte ens själva att de bor i glesbygden” – rapport från Leaderseminariet i Levi
 - Läs även detta: **Projekt skall få experimentkommuner att minska koldioxidutsläpp snabbare* **Ålands befolkning 2008 – landsbygdskommunerna plus, skärgården minus* **Årets stugsittare*” vill betona stuglivets betydelse för hälsan **Ny guide i utarbetande av kulturmiljöprogram* **Årets tredje nummer av Uutiskirje*
-

NORDEN PÅ VÅG MOT TREDJE GENERATIONENS REGIONPOLITIK

Den ständigt pågående omvandlingen av världsekonomin med åtföljande kriser påverkar alla delar av de nordiska ekonomierna, inklusive deras geografiskt sett mest perifera delar. Inga statliga skyddsmurar eller regionala ”stödpaket” kan i längden stoppa den internationella ekonomins genomslag inom hela det nationella territoriet. Vad som skulle kunna kallas den *första generationens regionalpolitik*, etablerades i de nordiska länderna under 1960- och 1970-talen. Då var det möjligt att med hjälp av nationell ekonomisk reglering och frikostiga statliga subsidier bedriva en politik som syftade till att skapa så likartade ekonomiska förutsättningar som möjlighet över hela statsterritoriet. Den *andra generationens regionalpolitik* växte gradvis fram under 1990-talet och åren efter millennieskiftet under intryck av en allt svårare konkurrens från en ny typ av globala aktörer i de nya utvecklingsländerna och Sydostasien. Krav på förbättrad konkurrenskraft och ökad tillväxt flyttade politikens fokus från geografisk rikriktning till en regionalt och lokalt underbyggd nationell tillväxt. Erfarenheterna från implementeringen av den här generationens regionala politik har tydliggjort behovet av handlingskraftiga aktörer med ett tydligt ansvar för politiken på den regionala nivån. Den utveckling av politiken som under senare år skett i Norden, har därför även gått i riktning mot ökade möjligheter till nya typer av regionalt policyansvar. I policydebatten har man framhållit vikten av handlingskraftiga regionala aktörer och ett fungerande regionalt ledarskap, något som man framför allt har försökt främja genom olika typer ”policypartnerskap”, samt med hjälp av ”regionförstoring”, alltså region- och kommunsammanslagningar. Det ser därmed ut som om Norden är på väg i riktning mot vad som skulle kunna kallas den *tredje generationens regionpolitik*, där fokus ligger på den enskilda regionens förutsättningar och tillväxtmöjligheter. Politiken och dess ansvariga aktörer måste nu kunna variera betydligt mera mellan olika regionala miljöer än vad som hittills varit vanligt. Betoningen ligger således på ”regionpolitik” snarare än på ”regionalpolitik”. Den här nya regionpolitiken öppnar därmed upp för ett, till det

enskilda regionala produktionssystemets förutsättningar, bättre anpassat ansvar för den förda tillväxtpolitiken och skapar även nya möjligheter för de nordiska regionerna att ta vara på de möjligheter som det globala produktionssystemets snabba utveckling ändå på sikt alltid ger. Men eftersom politiken fortfarande, åtminstone i ett bredare nordiskt sammanhang, måste anses som relativt oprövad, är erfarenhetsunderlaget för policyförnyelsen magert. Någon slutlig klarhet i den så omdebatterade frågan om huruvida det är statens representanter på den regionala nivån eller den regionala nivåns egna företrädare som är bäst lämpade att ansvara för politiken (alltså ”statlig kraftsamling” kontra ”regionalt ansvar”), har heller inte nåtts.

Uppgifterna är från rapporten Mot den tredje generationens regionpolitik – Lärdomar från Nordens autonomier och perifera ö-regioner; <http://www.asub.ax/files/xxRapport2009.2.pdf>. Se även Ålands statistik- och utredningsbyrås hemsida under webbadressen http://www.asub.ax/archive.con?iPage=12&art_id=706, samt Nordregios hemsida på webbadressen <http://www.nordregio.se/>.

I rapporten lyfts viktiga lärdomar från fyra fallstudier (Färöarna, Grönland, Åland och Bornholm) fram och omsätts ett antal principiellt hållna slutsatser och policyrekommendationer gällande den regionala utvecklings- och innovationspolitiken. Syftet är att bidra till den pågående diskussionen om den framtida utvecklingen av de nordiska ländernas regionalpolitik, framför allt de regionala och statliga aktörernas roll och policyansvar.

KULTUR KAN GÖRA SKILLNAD! – KULTURENS STÄLLNING UNDERSÖKTES I SVENSKA KOMMUNER

I projektet *Kultur och entreprenörskap i gles- och landsbygder* har Glesbygdsverket undersökt kulturens ställning i 47 av Sveriges kommuner. Studien av gles- och landsbygdstäta kommuner visar att det kulturella basutbudet är relativt stabilt och att det vid sidan av denna bas också bedrivs ett stort antal framgångsrika kultursatsningar, ofta i regi av ortens föreningsliv och kulturarbetare. Man kan sägas att tillgången till kultur i de gles- och landsbygdstäta kommunerna är både bra och begränsad på samma gång. Kommunerna lyckas i de flesta fall upprätthålla en god kulturell basservice i form av bibliotek, kulturskolor och stöd till det ideella kulturlivet, men kostnaderna i de små och glesa kommunerna blir dock relativt sett högre och anpassade lösningar kan behövas. Analysen visar också att en viss typ av kulturutbud är relativt svårtillgängligt i gles- och landsbygder. För många invånare är avstånden till teatrar och kommersiella biografier långa. Dessa nackdelar i glesbygden kan i vissa fall kompenseras med hjälp av idealitet och lokalt engagemang. Ur det svenska kulturpolitiska perspektivet skulle det vara önskvärt med insatser för att utjämna alltför stora skillnader vad gäller kulturell service. Från kommunal sida har man framfört önskemål om nationella stöd, som skulle säkra en slags kulturell ”lägstnivå”. Ifall de nya kulturpolitiska målen, där det talas om att kulturens arenor skall vara ”tillgänglig för var och en”, skall kunna förverkligas även i de mindre och glesare kommunerna, så kommer det att krävas att frågan om tillgänglighet i hela landet tas på allvar. Det är även viktigt att kommunerna antar särskilda program med kulturpolitiska mål och visioner, där kulturfrågorna ges en mer strategisk och framskjuten position i kommunen, vilket kan behövas inte minst i tider av ekonomisk åtstramning. I de kommuner som har kreativa kulturella entreprenörer i form av kulturarbetare och ideella föreningsaktiva, skapas det i många fall framgångsrika kultursatsningar. Den lokala natur- och kulturmiljön samt egna kulturarbetare utgör här de främsta resurserna. Det finns alltså fördelar med att vara en gles- och landsbygdstät kommun, där fördelarna handlar både om nödvändiga anpassningar till rådande förutsättningar och naturliga följder av den glesa strukturen. I rapporten har man redovisat flera exempel på hur det är möjligt att anpassa kulturverksamhet i de mindre kommunerna. Satsningarna på en digitaliserad teknik

i många av landets samlingslokaler är även ett exempel på de möjligheter som kan utnyttjas. Det finns vissa faktorer som förenar de kommuner där man identifierat framgångsrika kultursatsningar. Det handlar exempelvis om en öppen dialog mellan kommunala företrädare, kulturarbetare och föreningsaktiva. Här finns en förmåga att ta tillvara lokala initiativ och agera som mäklare mellan de enskilda kulturella aktörerna å ena sidan och den offentliga sektorn och medborgarna å andra sidan. Det verkar som om den professionella kulturen har mycket att vinna på att verka i de mindre och glesare kommunerna. De satsningar på musik- och teaterfestivaler, gallerier och verkstäder, kaféer och biografier som redovisas i denna undersökning, visar att kultur i bästa fall kan skapa både kvalitativa och spännande upplevelser, samt beskrivas som lokal utveckling, d.v.s. identitet, stolthet, framtidstro och arbetstillfällen. När man sammanfattar intrycken från exemplen på kultursatsningar, framgår framför allt två saker: Ingenting är omöjligt och kultur kan göra skillnad! Den ökade samverkan mellan kultur och entreprenörskap, som det talas om i många kulturpolitiska sammanhang, är redan etablerad i många av de mindre kommunerna. *Under webbadressen <http://www.glesbygdsverket.se/site/Default.aspx?id=10293> finns länk till rapporten Kultur kan göra skillnad – En termometer och receptsamlings om kultur i glesbygdstäta kommuner.*

ÄR GLESBYGDEN BROMS ELLER RESURS FÖR UTVECKLINGEN? – YTR:s NÄTKOLUMN

Landsbygdens indelning (glesbebodd landsbygd, kärnlandsbygd och stadsnära landsbygd) har nära nog anammats när Finland framförs i EU. Våra beslutsfattare talar om vårt lands svåra förhållanden för unionens beslutsfattare och kommissionen. *"Inom EU förstår man inte alltid, hurudant land Finland är"*, berättas det. Här hemma skulle man tro att saken skulle vara annorlunda. Här borde vi ha den vishet, som unionen tycks sakna. Men hur går det i beslutsfattandet? Glömmer man då människornas boningsort och dess förhållanden? Man har förutspått att en koncentrerings av näringslivet, arbetsplatserna och befolkningen till några livskraftiga tillväxtregioner tilltar. Det har t.o.m. framförts att huvudstadsregionen redan år 2025, skulle bilda Finlands enda livskraftiga region. Under senare tid har diskussionen gått från regionstädernas Finland mot landskapens Finland, samt sex livskraftiga stadsregioner. Är det här den framtid vi eftersträvar, och om det är, vem är det som väljer? Den glesbebodda landsbygdens styrka är klart dess immateriella och materiella resurser som hör till naturen och livsmiljön. Men de uppfattas ofta ändå inte som en väsentlig del av konkurrensförmågan. Ett land som Finland bör, för att klara sig, ta hela landets kunnande och resurser i bruk. För att man skall kunna dra nytta av den glesbebodda landsbygdens resurser som en del av Finlands konkurrensförmåga, behövs även invånare på glesbygden. Paras-projektets mål är att säkra servicenivån genom att producera service kostnadseffektivt. Men om landsbygdens servicenätverk allt mer glesnar, blir invånarna allt oftare tvungna att söka sig till servicen. Varför skulle man flytta till ett ställe där det är långt till servicen, eller varför skulle man stanna kvar på en plats där all service avfjärras och där "normalt" vardagsliv är en utopi. Till all lycka kan man förbättra servicen genom nutidens teknologi, samservicekoncept och mobila lösningar. Men det är ofattbart i högteknologiska Finland, att när man öppnar datafiler så kan man inom delar av landet ta kaffepaus, emedan nätet är så långsamt. Nästan alla av oss har någonslags andra bostad eller ett sommarställe. Man talar om "dubbel-Finland" och dess problem. Arbetet utförs på en ort, på en annan bor man stadigvarande och på en tredje tillbringar man fritiden. Landsbygden kunde vara ett verkligt alternativ för att förena boendet, arbetet och fritiden. *Läs hela texten (på finska) för april månads nätkolumn under adressen http://www.maaseutupolitiikka.fi/tiedotus/verkkokolumnit/tytti_seppanen_harvaan_asuttu_maaseutu_kehityksen_jarru_vai_voimavara.html. Skribenten Tytti Seppänen fungerar som ordförande för Landsbygdspolitikens samarbetsgrupps (YTR:s) temagrupp för glest bebodda*

områden och drömmer om en återflyttning till Kajaland.

LANDSBYGDSFÖRETAGANDET ALLT MER MÅNGSIDIGARE – EERO UUSITALO I TIDNINGsledAREN FÖR LANDSBYGD PLUS

Professor Eero Uusitalo skriver i ledaren för tidningen Maaseutu Plus – Landsbygd Plus 2/2009 att en av de mest återkommande punkterna i utvecklingsprogrammen är en allt mer mångsidighet inom företagsverksamheten på landsbygden. Enligt Uusitalo kan man uppleva det som en fras, till och med som en självklarhet, men det är fortfarande en betydande realitet att ta i beaktande i utvecklingsarbetet. En realitet är det även, därför att mångsidigheten verkligen har skett, mer än man i allmänhet kan tänka sig. Inom företagandet ligger landsbygden inte efter, eller i sämre läge, jämfört med andra områden. Uusitalo påminner om att man ofta inte tar i beaktande, att det vid sidan av det en gång i tiden typiska och betydande jord- och skogsbruket, även fanns en branschövergripande fabriksindustri på landsbygden. Dess placering på landsbygden har varit av stor betydelse. Att det i dag inte finns sådana här industrietableringar, minskar inte industrins historiska betydelse som utvecklare av landsbygden. Det är även viktigt att notera, att förutsättningarna för företagandet på landsbygden och i städerna är i huvudsak samma. Övrigt som tas upp i tidningens finskspråkiga artiklar är bl.a.:

- Paltamo strävar efter full sysselsättning
- Får den skapande tokigheten och de vilda idéerna blomma i Kajaland?
- Leader-modellen verktyg för regionutvecklingen
- Lokal aktionsgrupp och byaorganisation gick samman (bildandet av Aktion Österbotten rf)
- Andelslag som lösning för landskapsvård
- Små operatörer manas gå med i konkurrensen om glesbygdens bredbandsprojekt
- Tar DG Regio Leader från DG Agri?

De svenskspråkiga sidorna, *Svenska Spalten*, (7 s) har följande rubriker:

- Välkommen till chokladens underbara värld!
- Demografiska utmaningar i Finland och Österrike
- Byskolans betydelse
- Stepping Stones – ett projekt för byaplanering på små öar
- Finland vill ha EU-verk för övervakning av finansmarknaden
- Övrigt i denna tidning – subjektiva axplock bland de finskspråkiga texterna

Årets andra nummer av tidningen Maaseutu Plus – Landsbygd Plus utkommer 17.4. Lite av innehållet här ovan (gäller de finskspråkiga texterna) finns att läsas under webbadressen <http://www.kylatoiminta.fi/fi/maaseutuplus/body0=3875>. Detta nummer innehåller även artiklar från landsbygdsnätverksenheten.

Tidningen Maaseutu Plus – Landsbygd Plus är språkrör för byarörelsen, de lokala aktionsgrupperna och övriga landsbygdsutvecklare. Tidningen, som getts ut sedan år 2000 och utkommer 6 ggr per år (med normalt ca 36 sidor per nummer), är tvåspråkig med ett antal mindre svenska sidor. Utgivare är Suomen Kylätoiminta ry (SYTY) – Byaverksamhet i Finland rf med Eero Uusitalo som chefredaktör och Ritva Salomaa-Santala som redaktör. Svensk Byaservice sköter om koordineringen av de svenskspråkiga sidorna i tidningen. För prenumeration kontakta Sylvia Manninen på tel. 02-738 1761 eller per e-mail sylvia.manninen@kylatoiminta.fi.

”SAMERNA MÄRKER INTE ENS SJÄLVA ATT DE BOR I GLESBYGDEN” – RAPPORT FRÅN LEADER-SEMINARIET I LEVI

Landsbygdsnätverkets och Norra Finlands Leader-aktionsgruppers internationella seminarium

i Levi 17 – 19.3 samlade över 200 aktiva aktionsgruppsmedlemmar från 17 EU-länder, samt från Norge och Ryssland. Enligt Martin Law från europeiska nätverksenheten Contact Point kan olika regioner i olika länder ha mer gemensamt än regioner i samma land. När det gäller Leader-aktionsgrupper, menade Law att Finland, Sverige och Irland är föregångsländer som kan dela med sig av erfarenheter till andra länder. Landsbygdsrådet och professorn Eero Uusitalo från jord- och skogsbruksministeriet sade å sin sida, att det finska Leader-arbetets starka sidor ligger i att arbetet flyter smidigt och att central- och regionförvaltningen och de lokala aktörerna står i direkt kontakt med varandra. Tuomas Aslak Juuso, från Sametinget i Finland, kom med hälsningar från glesbygden, men konstaterade i nästa andedrag att samerna själva inte ens märker att de bor i glesbygden, för samernas sätt att bo är t.ex. speciellt lämpligt för renskötsel. Men trots att det samiska språkets och den samiska kulturens ställning är tryggad genom grundlagen, försvåras dock samernas liv i praktiken när t.ex. tjänsterna flyttas allt längre bort. Klimatförändringen är enligt Juusos åsikt en av de påtagligaste skadeverkningarna som globaliseringen medfört. De arktiska områdenas flora och fauna lider av det allt varmare klimatet, vilket även försvårar renskötseln på många sätt. Enligt Juuso är internationalisering ingalunda främmande för samerna. Lappland är ju ett viktigt turistmål och turismen drar nytta av den samiska kulturen på många olika sätt. Samerna måste emellertid få nytta av turismen, som bygger på deras kultur. *Uppgifterna är från landsbygdnätverkets nyhetsbrev daterat den 30 mars. Informationen finns på finska under webbadressen <http://www.maaseutu.fi/fi/index/toimintaryhma/pohjoinenkulttuurikiinnosti.html>. Allt material från seminariet finns även som länkar under den här adressen.*

LÄS ÄVEN DETTA

Projekt skall få experimentkommuner att minska koldioxidutsläpp snabbare

Fem finländska kommuner deltar i ett experiment med målet att minska koldioxidutsläppen snabbare än vad de officiella målen förutsätter. Det tvååriga projektet HINKU (Hiilineutraalit kunnat – Kolneutrala kommuner) vill främst utveckla nya verktyg som hjälper till att bromsa upp klimatförändringen, men man vill även gå framåt med konkreta åtgärder. ”*Det speciella med projektet är att de fem deltagande kommunerna har en relativt liten folkmängd. Virmo, Parikkala, Padasjoki och Kuhmoinen är utpräglade jord- och skogsbrukskommuner, medan Nystad är mera industrialiserad. Kommunerna stöds av ett nationellt nätverk av forskningsinstitut och företag. Vi vill nå förutom kommunerna också företagen och invånarna*”, säger professor Jyri Seppälä från Finlands miljöcentral som leder projektet. Åtgärderna som tas för att minska koldioxidutsläppen, kan också understöda utvecklingen i regionen. Det viktiga är att man kan se potentialen i det lokala kunnandet och i de lokala småföretagen och vad de kan erbjuda. Enligt Laine är kommunens invånare den största utmaningen. Man försöker påverka deras trafikvanor, energianvändning, matanskaffning och matlagningsvanor genom informationsspridning. De här uppgifterna ingår i *Klimaatti – Nyhetsbrev om klimatförändringen*. Övrigt som tas upp, är bl.a.: EU bättre förberett än tidigare för klimatmötet i Köpenhamn och Klimatets reaktion på uppvärmningen kan leda till extrema förändringar. *Nyhetsbrevet (1/2009) finns att läsas under webbadressen http://mmm.multiedition.fi/klimaatti/uutiskirje/2009/1-2009/index_sv.php.* *Nyhetsbrevet ges ut av miljöministeriet, jord- och skogsbruksministeriet, arbets- och näringsministeriet, kommunikationsministeriet, Finlands miljöcentral och Meteorologiska institutet.*

Ålands befolkning 2008 – landsbygdskommunerna plus, skärgården minus

Ålänningarna ökade i fjol med 303 invånare, visar den slutliga sammanräkningen som Ålands statistik- och utredningsbyrå gjort. Vid årsskiftet var befolkningen 27456 invånare,

vilket är den största befolkningsökningen sedan 1990. Staden Mariehamn ökade sin befolkning med 103 personer och översteg för första gången 11000 (11005). De nio landsbygdskommunerna ökade sin befolkning med 222 och passerade 14000 (14171), medan befolkningen i skärgården minskade med 22 personer. Vid årsskiftet bodde 2280 personer i skärgårdskommunerna, vilket är det lägsta invånarantalet som skärgården haft sedan befolkningsstatistiken kom till år 1750. Men skillnaderna är stora mellan skärgårdskommunerna. Medan Kökar haft en stor utflyttning, har t.ex. Brändö och Vårdö ökat med mellan en och två procent. Enligt Brändös kommundirektör John Wrede är det storstaden som lockar. Utan fungerande infrastruktur och utan några jobb är det svårt att få invånarna att bo kvar eller flytta till skärgården. *Uppgifterna är från Ålands statistik- och utredningsbyrås hemsida under adress <http://www.asub.ax/files/INV09.pdf>, samt tidningen Nordens upplaga från 26.3.*

”Årets stugsittare” vill betona stuglivets betydelse för hälsan

Vasabon Pekka Puska valdes under StugLiv-mässan 26-29.3 i Helsingfors Mässcentrum till ”Årets stugsittare 2009”. För utnämningen, som var den åttonde i ordningen, stod skärgårdsdelegationen vid arbets- och näringsministeriet och Finlands Mässa. Puska, som rest mycket i världen, anser att Vasa skärgård är den vackraste som finns. Hans villasång i Gerby börjar vid valborg. Som generalsekreterare för Institutet för hälsa och välfärd betonar han stuglivets betydelse. *”Det är inte så att man bara ligger i solen och äter korn. All möjlig fysisk aktivitet pågår på landet, som t.ex. vedhuggning och vändning av landet. Dessutom äter man ofta mer grönsaker, speciellt om man har en egen odling. Det har faktiskt visat sig att kolesterolvärdena sjunker för många under sommaren, säger Puska. Ett femtiotal förslag till utnämningen hade lämnats in av kommuner och städer i landet. Uppgifterna är från Vasabladets upplaga 27.3 och Finlands Mässa (på finska) under webbadressen http://www.finnexpo.fi/news_single.asp?Id=2103&code_language=fi.*

Ny guide i utarbetande av kulturmiljöprogram

Miljöministeriet har gett ut guiden *Kulttuuriympäristöohjelma – miksi ja miten*, som innehåller anvisningar och råd för hur ett kulturmiljöprogram kan utarbetas. Som stöd för dem som utarbetar kulturmiljöprogram, finns här även åtskilliga exempel som baserar sig på redan genomförda program. Ett kulturmiljöprogram är ett bra verktyg i utvecklandet av ett område på ett hållbart sätt, för att skapa motivation och gemensamma målsättningar, samt för planering av åtgärder. Programmet utarbetas som ett samarbete mellan invånare, organisationer, myndigheter och näringslivet. I programmet fastställs de viktigaste särdragen i miljön, samt sättet på vilket den skall vårdas och utnyttjas. Kulturmiljöprogrammet, som samlar ihop information och förklarar hur den moderna miljön har utvecklats, styr vården av kulturmiljöerna, ger myndigheterna bakgrundsfakta för beslutsfattandet och fungerar som ett redskap för växelverkan. *Uppgifterna är från miljöministeriets pressmeddelande (från 30.3) och finns på adress <http://www.ymparisto.fi/default.asp?contentid=317967&lan=sv&clan=sv> med länk till guiden.*

Årets tredje nummer av Uutiskirje

Finska versionen av Svensk Byaservice Nyhetsbrev, *Uutiskirje*, har utkommit med tredje numret för i år (se Svensk Byaservice hemsida www.bya.net). Mia Aitokari på Östra Nylands Byar rf står för översättningen och urvalet från de svenska versionerna av Nyhetsbrevet. *Den som är intresserad av den finska versionen kan meddela namn och e-mailadress, samt namnet på det man representerar, t.ex. förening, organisation, arbetsplats o.s.v. till e-mailadressen kenneth.sundman@ssc.fi.*

VAD HAR HÄNT?

Skriv ner några rader om vad som är på gång i er region eller organisation och som kan vara av allmänt intresse för alla!

Nyhetsbrevet utkommer en gång i veckan och sänds till Byaservice samarbetsgrupp, nyckelpersoner d.v.s. de som representerar Byaservice i olika centrala organ, projektledare som jobbar inom Byaservice, de lokala aktionsgrupperna, de regionala byaorganisationerna och till olika personer/organisationer med anknytning till landsbygdsutveckling. Alla som har något att informera om, skickar in sina bidrag till e-mailadress: kenneth.sundman@ssc.fi. Skriv mycket kort och undvik bilagor. Hänvisa hellre till webbsidor för mer info.

Nyhetsbrevet kan även läsas på Svensk Byaservice hemsida, www.bya.net. Vill du komma med på vår sändlista, sänd då mail till adressen kenneth.sundman@ssc.fi. Ifall någon inte vill ha Nyhetsbrevet i fortsättningen, meddela till samma e-mailadress ovan.
